

تاریخ مهجور

اخبار تاریخ معاصر، فرهنگ و هنر ایران اسلامی

زنان تاجر < مهین افشار اولین زن تاجر ایرانی

به گزارش ایران دکونومی، تاریخ ایران با زندگی و سرنوشت شخصیت‌های برجسته آمیخته است که هر یک از آنها آجری بر دیوار تاریخ گذاشته‌اند و بسیاری تاریخ معاصر ایران را رقم زده‌اند. یکی از این افراد تأثیرگذار که باید بشناسید، مهین افشار است. بانویی که به عنوان اولین زن در سال ۱۳۳۶ کارت بازرگانی دریافت کرد و به تجارت پرداخت.

مهین افشار نوه ملک التجار و فارغ التحصیل مدرسه ژاندارک بود. افشار در ۲۸ سالگی با مهندس افشار کارمند پتروشیمی ازدواج کرد.

وی ابتدا منشی گروه «زنان ملیون» بود، کمی بعد از ازدواج تصمیم گرفت برای خود کسب و کاری راه بیندازد و وارد کار تجارت شود.

آمارهای رسمی و منابع تاریخی حاکی از آن است که، حتی زمانی که زنان نمی‌توانستند به طور رسمی فعالیت کنند، راه هایی برای تجارت پیدا می‌کردند و اغلب سود قابل توجهی به دست می‌آوردند. آمار تهران در دوره ناصرالدین شاه (۱۲۱۰-۱۲۷۵) نشان می‌دهد که تعداد زیادی از زنان دارای اموال قابل توجهی بودند. یکی از این نمونه‌ها همدم السلطنه (همسر ظل السلطان و کوچکترین دختر امیرکبیر) بود. او صاحب کاروانسرای ارامنه بود.

شاید مهمترین منبع در مورد زنان تاجر در قرن نوزدهم سرشماری نجم الملک در سال ۱۸۶۹ بود که بر اساس جنسیت و وضعیت اقتصادی منتشر شد. در این سرشماری از ۱۴ هزار و ۲۵۶ نفر ساکن تهران، ۴ هزار زن دارای املاک بودند که تعدادی از آنها تاجر و کاسب به حساب می‌آمدند. یکی از همسران ناصرالدین شاه به نام انیس الدوله در بازار ۹ مغازه داشت. نجم السلطنه، مادر محمد مصدق نیز دارای املاک بزرگی بوده و در خرید و فروش زمین فعال بود. نامه‌های او به برادرش فرمانفرما نیز نشان از چالش‌های پیش روی او در تجارت داشت. در اواخر عمرش حتی نمایندگی آسانسور دیبا را در ایران گرفت.

فخرالدوله امینی، دختر مظفرالدین شاه و مادر علی امینی، نه تنها دستی در تجارت داشت، بلکه با واردات اولین تاکسی به ایران، اولین سیستم تاکسیرانی کشور را راه اندازی کرد.

اتاق بازرگانی

اتاق‌های بازرگانی ایران و تهران از بدو تأسیس و در زمان عضویت مهین افشار، تغییرات زیادی را پشت سر گذاشته‌اند. انجمن وکلای بازرگانان در سال ۱۲۶۳ به عنوان اولین صنف بازرگانان ایران، تأسیس شد و پایه‌ای برای کلیه فعالیت‌های تجاری و حرفه‌ای بخش بازرگانی ایجاد کرد. این نهاد که توسط حاج محمدحسین امین الضرب تأسیس شد، نقش مهمی در پیدایش نهضت مشروطه نیز داشت. تا سال ۱۳۰۵ با همین نام فعال بود.

در ۱۷ مهر ۱۳۰۵، نام اتاق به اتاق بازرگانان تهران تغییر یافت و در فهرست تشکل‌های زیرمجموعه وزارت بازرگانی به ثبت رسید که حاج امین اصفهانی به ریاست آن و حاج میرزا ابوطالب اسلامی، میرزا عبدالحسین نیکپور، فقیه. التوجار، آقا میرزا علی محلوجی و آقا شیخ حسین حریری در هیئت نمایندگان آن حضور داشتند.

حاج امین اصفهانی تا سال ۱۳۳۱ ریاست آن را بر عهده داشت. در انتخابات بعدی برای اعضای اتاق، حاج حسین مهدوی فرزند امین الضرب به عنوان رئیس انتخاب شد، اما تنها یک سال در سمت خود باقی ماند و عبدالحسین نیکپور جایگزین وی شد. نیکپور تا سال ۱۳۳۵ این سمت را حفظ کرد. در زمان ریاست وی، اتاق بازرگانان بار دیگر تغییر نام داد و طبق کنوانسیون بین المللی اتاق بازرگانی نامیده شد.

از آنجا که اتاق بازرگانی از بخش بازرگانی ایران حمایت کرد. به همین دلیل صنعت گران نیز به تأسیس نهادی به نام اتاق صنایع و معادن سوق داده شدند. در سال ۱۳۳۶ پیش نویس طرح اتاق جدید در چندین نوبت به مجلس ایران ارائه شد. در همین زمان بود که مهین افشار درخواست عضویت در اتاق بازرگانی تهران را داد و راه را برای حضور زنان در بخش‌های رسمی اقتصادی کشور هموار کرد.

دوران کودکی مهین افشار

از دوران کودکی خانم افشار اطلاعات زیادی در دسترس نیست. آنچه مسلم است مهین افشار نوه ملک التجار و فارغ التحصیل مدرسه ژاندارک بود. افشار در ۲۸ سالگی با مهندس افشار کارمند پتروشیمی ازدواج کرد. وی ابتدا منشی گروه «زنان ملیون» بود، کمی بعد از ازدواج تصمیم گرفت برای خود کسب و کاری راه بیندازد و وارد کار تجارت شود. براساس آمار و منابع تاریخی، زنان حتی در دوره پرده نشینی نیز در عرصه اقتصادی وارد شده و سودهای کلانی به دست آورده بودند.

«مهین افشار» بخش زیادی از جهیزیه ای که از خانه «ملک التجار» به خانه شوهر آورده بود فروخت و با آن ۴۰ هزار تومان پولی که برای گرفتن نمایندگی‌های فرنگی لازم داشت را تأمین کرد. مرحوم مهین افشار با سرمایه خود کارت بازرگانی از اتاق بازرگانی ایران دریافت و در سال ۱۳۲۶ نام او به طور رسمی به عنوان اولین زن بازرگان در ایران ثبت شد.